

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 7/2024 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 10/2024 vp
- talousvaliokunta TaVL 8/2024 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Mirka-Tuulia Kuoksa, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Santeri Vuoti, sosiaali- ja terveysministeriö
- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- poliisitarkastaja Jari Pajunen, sisäministeriö
- hallitusneuvos Liisa Huhtala, työ- ja elinkeinoministeriö
- yksikön päällikkö Riku-Matti Lehtikainen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- professori Petri Kuoppamäki, Aalto-yliopisto
- professori Juha Raitio, Helsingin yliopisto
- erityisasiantuntija Jussi Pääkkönen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- johtaja Jussi Holmalahti, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- johtava asiantuntija Thomas Karlsson, Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- erikoistutkija Katariina Warpenius, Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- pääjohtaja Antti Koivula, Työterveyslaitos
- toimitusjohtaja Leena Laitinen, Alko Oy
- integraatiojohtaja Tuukka Salkoaho, Pirkanmaan hyvinvointialue
- toimitusjohtaja Hannu Jouhki, A-klinikkasäätiö sr
- toiminnanjohtaja Juha Mikkonen, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
- erityisasiantuntija Lucia Hakala, Lastensuojelun Keskusliitto ry
- toimitusjohtaja Tuula Loikkanen, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry
- erityisasiantuntija Erica Mäkipää, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

- asiantuntija Tarja Orre, Suomen Päihderiippuvaiset ry
- professori Tuomas Ojanen
- professori Jukka Snell

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- oikeusministeriö
- johtava asiantuntija Samuli Miettinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- Poliisihallitus
- Opetushallitus
- Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- A-Kiltojen Liitto ry
- Keskuskauppakamari
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- Pienpanimoliitto ry
- Päivittäistavarakauppa ry
- Suomen Alkoholijuomakauppayhdistys ry
- Suomen Sydänliitto ry
- Suomen Syöpäyhdistys ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia.

Esityksen mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutettaisiin sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan kevätkaudella 2024.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa, jonka mukaan hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaan reilun ja avoimen kilpailun edistäminen.

Esityksessä ehdotetaan, että alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutetaan siten, että luvanvaraiseen vähittäismyyntiin sallitaan enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat. Alkoholijuoman valmistustapaan liittyvän rajoituk-

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

sen tavoitteena on suojella nuoria, erityisesti tyttöjä, alkoholinkäyttöön liittyviltä haitallisilta terveysvaikutuksilta.

Lakiehdotuksella kevennetään alkoholielinkeinoon liittyviä rajoituksia ja edistetään näiden toimijoiden elinkeinon harjoittamisen mahdollisuuksia. Hallituksen esityksen mukaan esitys mahdollistaa nykyisin Alkon 373 myymälässä myytävien 5,6—8,0 prosenttisten käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien vähittäismyynnin myös vähittäismyyntiluvan haltijoille, joita on yhteensä noin 6 400. Esitys laajentaa siten käymisteitse valmistettujen 5,6—8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien jakelukanavan noin 17-kertaiseksi nykyiseen verrattuna. Lakiesityksen seurauksena Alkon osuuden alkoholijuomien kokonaismyynnistä arvioidaan laskevan, kun taas päivittäistavarakaupan kasvavan yli 50 miljoonalla eurolla.

Valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoista lähes kaikki vastustivat esityksen hyväksymistä sellaisenaan. Ainoastaan Päivittäistavarakauppa ry kannatti ehdotusta sellaisenaan. Kaikki sosiaali- ja terveysalan järjestöt ja viranomaiset vastustivat lakiehdotuksen hyväksymistä. Osa lausunnonantajista esitti, että kaikki ehdotetun prosenttirajan alittavat alkoholijuomat sallitaan vähittäismyynnissä.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että lakiehdotuksen arvioinnin kannalta on keskeistä, ettei kyse ole uudesta elinkeinon harjoittamiseen liittyvästä rajoituksesta, vaan siitä, että osa tällä hetkellä alkoholiyhtiön yksinoikeuteen kuuluvista tuotteista siirrettäisiin vähittäismyynnin luvanvaraisuuden piiriin. Näin ollen ehdotuksella tosiasiallisesti vähennetään alkoholielinkeinoon liittyvää perustuslain 18 §:n 1 momenttiin puuttuvaa rajoitussäätelyä.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota esityksessä omaksuttuun valmistustapaa koskevaan rajoitukseen ja sen perusteluihin. Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotettu valmistustapaa koskeva rajoitus ei vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen. Perustuslakivaliokunnan mielestä hallituksen esityksessä rajoitukselle esitetyt perustelut eivät kuitenkaan ole kaikilta osin vakuuttavia. Esityksestä ei käy asianmukaisesti ilmi, miten valmistustaparajoituksen on tarkoitus toteuttaa sääntelyn päämääriä. Elinkeinovapauden kannalta perustellumpaa lausunnon mukaan olisi, että valmistustavan pohjalta ei tehdä eroa saman alkoholipitoisuuden juomien välillä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että hallituksen esityksessä on tuotu esiin, että ehdotetusta muutoksesta voi aiheutua joitakin haitallisia vaikutuksia sekä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin yleisesti että lasten ja nuorten hyvinvointiin ja yksilölliseen kasvuun. Valtioneuvoston on lausunnon mukaan syytä seurata ehdotettujen muutosten vaikutuksia erityisesti perheisiin ja lapsiin.

Perustuslakivaliokunnan mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on tarkkaan selvitettävä asiaan soveltuvan EU-oikeuden sisältö ja arvioitava nyt ehdotetun sääntelyn suhde EU-lainsäädäntöön.

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

Esityksen sosiaali- ja terveysvaikutukset

Yleisimpiä alkoholinkäyttöön liittyviä terveyshaittoja ovat alkoholin vaikutukset erilaisiin syöpäsairauksiin, mielenterveyden ongelmiin ja uniongelmiin sekä verenkierto- ja ruuansulatuselimestön sairauksiin. Pitkäkestoinen runsas alkoholin kulutus lisää maksasairauksien, kuten maksan rasvoittumisen ja maksakirroosin sekä kroonisen haimatulehduksen todennäköisyyttä. Runsa alkoholinkäyttö aiheuttaa haittaa myös sydän- ja verisuoniterveydelle: humalajuomiseen liittyy merkittävä sydäninfarktin, äkkikuoleman ja aivoverenkierron häiriön vaara. Paljon alkoholia käyttävillä henkilöillä esiintyy myös muita enemmän masennusta ja ahdistuneisuushäiriöitä, ja alkoholiongelmasta kärsivän itsemurhariski on huomattavasti suurempi. Lisäksi alkoholi on yleisin vaikuttava tekijä väkivallan, onnettomuuksien ja tapaturmien taustalla. Vuonna 2021 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen kuoli yhteensä 1 646 henkilöä.

Vakavat alkoholin terveyshaitat keskittyvät erityisesti miehiin ja erityisesti sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleviin miehiin. Terveyshaittojen lisäksi alkoholi aiheuttaa sosiaalisia haittoja, joita voivat olla väkivallan lisäksi esimerkiksi lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin laiminlyönti ja perheen taloudelliset vaikeudet.

Alkoholin kokonaiskulutuksen ja sosiaali- ja terveyshaittojen suhde on ollut jokseenkin kiinteä, ja tutkimuskirjallisuuden perusteella alkoholin saatavuuden lisääntyminen lisää alkoholin kulutusta yhteiskunnassa. Tämän vuoksi alkoholin saatavuuden lisäämisellä on negatiivisia vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin. Esityksen seuraukset kasautuvat erityisesti ihmisille, joiden asema yhteiskunnassa on erityisen haavoittuva, kuten alkoholiriippuvuutta sairastaville sekä heidän lapsilleen ja perheilleen.

Alkoholinkäyttöön liittyvät terveyshaitat ja sosiaaliset haitat aiheuttavat tehtäviä ja kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollolle. Esimerkiksi alkoholisairaudet aiheuttivat vuonna 2021 noin 37 000 hoitojaksoa terveydenhuollon vuodeosastoilla. Myös alkoholin aiheuttamista kokonaiskustannuksista sosiaali- ja terveydenhuollolle on esitetty arvioita. Lähteestä ja laskentatavasta riippuen alkoholin sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheuttamien kokonaiskustannusten voidaan arvioida olevan vuositason satoja miljoonia euroja. Mikäli alkoholin kulutus kasvaa hallituksen esityksessä arvioidulla tavalla, aiheuttaa tämä todennäköisesti työmäärän lisääntymistä myös sosiaali- ja terveydenhuollolle. Kokonaisuudessa tämän hallituksen esityksen itsenäiset vaikutukset niin väestön terveyteen ja hyvinvointiin kuin sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kuormitukseen ovat esityksen mukaan luonteeltaan pääosin negatiivisia, mutta kuitenkin suhteellisen vähäisiä.

Alkoholi on merkittävä lähisuhdeväkivallan taustatekijä, ja vanhempien runsas alkoholinkäyttö voi lisätä muun muassa lasten turvattomuuden tunnetta ja huolenpidon laiminlyöntejä. Lasten ja nuorten turvallisuuden tunteen heikentyminen voi vaarantaa monin tavoin lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä myös myöhemmällä iällä. Lisäksi vanhemman vakava päihdeongelma lisää lasten tapaturmien, sairaalahoidojen ja psyykkisen kehityksen häiriöiden riskiä. Raskauden aikana kohtuullinenkin alkoholinkäyttö lisää sikiön kehityshäiriöiden ja syntyvän lapsen sairausriskiä. On arvioitu, että Suomessa syntyy vuosittain 600—3 000 lasta, joilla on jonkinasteinen alkoholin aiheuttama vaurio.

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

Alkoholinkäytön lisääntymisen haitat heijastuvat suoraan työelämään ja sen tuottavuuteen. Valtaosa alkoholin riski- ja huomattava osa ongelmakäyttäjistä on työelämässä, ja alkoholin saatavuuden helpottaminen lisää näiden käyttäjien määrää entisestään, vaarantaa haittojen kasvaessa heidän työkykyään ja lisää sairauspoissaoloja ja työtapaturmia. Alkoholinkäytön lisääntyminen erityisesti tässä joukossa lisää työkyvyttömyyden ja työttömäksi joutumisen riskiä vaikeuttaen työurien pidentämistä ja julkisen talouden kestävyysvajeen hallintaa.

Alkoholista aiheutuu saadun selvityksen mukaan työelämälle vuosittain 500—800 miljoonan euron kustannus. Samalla liiallinen alkoholinkäyttö on heikkoa työkykyä vahvasti ennustava tekijä. Esimerkiksi mielenterveysongelmat, jotka korreloivat alkoholin liikakäytön kanssa, ovat kasvaneet Suomessa. OECD on arvioinut, että mielenterveyden heikentymisestä aiheutuu työelämälle yli 5 miljardin euron vuosikustannus.

Alkoholilain vuoden 2018 uudistus lisäsi vähittäismyyntiin tulleiden alkoholijuomien myyntiä merkittävästi, aiempaa vahvempien oluiden ja juomasekoitusten myynti kasvoi saadun selvityksen mukaan 500—600 prosenttia. Muutosten itsenäisen vaikutuksen on arvioitu olleen noin 3 prosenttia tilastoitua alkoholin kulutusta lisäävä. Muutokset myös lisäsivät alkoholikuolleisuutta, vaikka alkoholin kokonaiskulutus pysyi ennallaan. Tämä viittaa siihen, että runsaasti alkoholia käyttävät lisäsivät kulutustaan. Samanaikainen veronkorotus todennäköisesti vaikutti siihen, että kokonaiskulutus pysyi ennallaan. Vuoden 2018 uudistus lisäsi päihdepalvelujen tarvetta. Vuosina 2018—2020 alkoholin aiheuttamia kuolemia oli saadun selvityksen mukaan yhteensä lähes 450 enemmän kuin jos niiden lukumäärä olisi pysynyt vuoden 2017 tasolla.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on useissa lausunnoissa katsottu sekä sosiaalisten että terveydellisten haittojen olevan suurempia kuin esityksessä on arvioitu. Saadun selvityksen mukaan nyt esitetty muutos merkitsisi 5,6—8-prosenttisten alkoholijuomien saatavuuden ja myynnin moninkertaistumista. Aiempien muutosten perusteella voidaan olettaa, että haitat vaikuttavat eniten pienituloisimpaan tuloviidennekseen. Vaikka vaikutukset voivat lyhyellä aikavälillä olla suhteellisen vähäisiä, ne ovat kielteisiä väestön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää alkoholin saatavuuden lisäämistä ehdotetulla tavalla ristiriitaisena alkoholilain tavoitteen samoin kuin terveyden edistämisen tavoitteen kannalta erityisesti nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin kohdistuu merkittäviä säästöpaineita ja hyvinvointialueet kärsivät henkilöstövajeesta. Valiokunta toteaa, että esityksen johdosta ei ehdoteta hyvinvointialueiden rahoituksen lisäämistä alueille aiheutuviin kustannusten johdosta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa erityisesti lakiehdotuksen negatiivisten sosiaali- ja terveystaloudellisten vaikutusten perusteella lakiehdotuksen hylkäämistä.

Esityksen suhde YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen

Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille, että esitys on ongelmallinen myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kannalta muun muassa sen vuoksi, ettei lapsen etu ja lapsen oikeus erityiseen suojeluun kyseessä olevassa esityksessä toteudu. YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut, että Suomi tehostaa pyrkimyksiään estää huumeiden, alkoholin ja tupakan käyttöä nuorten kes-

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

kuudessa. Esitys on ristiriidassa komitean suosituksen kanssa. Lausunnoissa on tuotu esille, että kaikkia lapsia — myös poikia — tulisi suojella yhtäläisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan tarve juuri tyttöjen suojeluun on lähtenyt siitä, että THL:n tekemän vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen jälkiarvioinnin perusteella nuorten kerralla juomat alkoholimäärät sekä humalakulutus lisääntyivät erityisesti tytöillä lakimuutoksen jälkeen. Pojilla vastaavaa kasvua ei jälkiarvioinnissa havaittu. Myös nuorten pitkään jatkunut raitistumiskehitys pysähtyi vuosien 2017—2019 välillä. Samalla juuri juomasekoitusten kulutus kasvoi nuorilla ja erityisesti tytöillä. Juomasekoitusten saatavuuden kasvu ja siitä seurannut kulutuksen lisääntyminen voikin selittää juuri tyttöjen alkoholinkäytön negatiivista kehitystä lakimuutoksen jälkeen. Syy-seuraussuhdetta näiden kahden ilmiön välille ei ole kuitenkaan vahvistettu. Kuten hallituksen esityksessä on kuvattu, ehdotettavalla muutoksella on arvioitu olevan haitallisia vaikutuksia lapsiin ja nuoriin.

Alan toimijat ovat asiantuntijakuulemisissa kuitenkin tuoneet esille, ettei nyt esitetty valmistustaparajoitus välttämättä toteuta esityksen tavoitetta nuorten ja erityisesti tyttöjen suojelemisesta. Kuulemisissa on tuotu esille, että nuoret ovat hintatietoisia, ja käymisteitse valmistetut juomasekoitukset ovat alkoholiverotuksen takia hinnaltaan edullisempia. Mikäli lakimuutos tulee voimaan, käymisteitse valmistettu 8-tilavuusprosenttinen juomasekoitus on verotuksellisista syistä erittäin todennäköisesti edullisempi ostos kuin 5,5-tilavuusprosenttinen, tislatus alkoholijuomasta valmistettu vastaava tuote. Kuulemisissa on nostettu esille, että muutoksen myötä kaupoissa sallitaan myydä vahvempia siidereitä, jotka ovat tyttöjen suosimia alkoholijuomia. Oluen vähittäismyyntirajan nostaminen saattaa osaltaan lisätä ongelmia nuorten miesten keskuudessa, sillä miehet juovat enemmän ja heillä on huomattavasti enemmän alkoholiin liittyviä ongelmia. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että alkoholin kulutukseen ja kulutustottumuksiin tulee vaikuttaa myös verotuksellisin keinoin.

Hallitusohjelmassa on sovittu toimista, joilla lapsille ja nuorille mahdollisesti aiheutuvia haitallisia vaikutuksia voitaisiin torjua. Tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriössä on valmistelussa lasten ja nuorten terapiatakuuta koskeva hallituksen esitys. Terapiatakuuta koskevan lainsäädännön tavoitteena on, että lapset ja nuoret saisivat mielenterveyden häiriöihin ja niiden ehkäisyyn apua nopeasti ja matalalla kynnyksellä. Terapiatakuulla vahvistettaisiin lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäisyn ja hoidon saatavuutta perusterveydenhuollossa ja mielenterveyden tuen saatavuutta sosiaalihuollon perustason palveluissa. Terapiatakuun toimeenpanoon osoitettaisiin lisärahoitusta 35 miljoonaa euroa vuodessa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää todennäköisenä, että alkoholin saatavuuden laajentaminen ehdotuksen mukaisesti lisäisi myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvia suoria ja välillisiä haittoja huolimatta siitä, että alkoholin myynti alaikäisille on kiellettyä. Käymisteitse valmistetut alkoholijuomasekoitukset ovat jo nykyisin edullisempia kuin etyylialkoholipohjaiset juomat, joten ne saattavat olla houkuttelevampia nuorille. Valiokunta katsoo, että myös lasten edun, hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen kannalta on perusteltua, ettei lakiehdotusta hyväksytä.

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

Hallituksen toimet alkoholihaittojen torjumiseksi

Hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut toimiin, joilla parannetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta, mielenterveyspalvelujen saatavuutta sekä lasten ja nuorten lyhytpsykoterapia- ja palvelujen yhdenvertaista saatavuutta. Hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut myös parantamaan mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta ja kiinnittämään erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. Näillä toimilla yhdessä nyt ehdotetun muutoksen kanssa voidaan sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, lasten ja nuorten hyvinvointia ja yksilöllistä kehitystä sekä samalla mahdollistaa alkoholielinkeinon harjoittaminen nykyistä vähäisemmin rajoituksin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää mainittuja toimia myönteisinä, mutta katsoo, että samanaikaisesti alkoholin saatavuuden lisääminen ja sen aiheuttamien haittojen ja palvelutarpeen kasvattaminen on terveystaloudellisesti ristiriitaista ja valtiontalouden kannalta epäjohtonmukaista. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että alkoholiveron korotuksilla jatkossa pyritään vähentämään alkoholin kulutusta ja sen aiheuttamia haittoja. Valiokunta katsoo, että on myös tarpeen lisätä konkreettisia toimia alkoholi- ja muiden riippuvuuksien hoidon ja kuntoutuksen saatavuuden, saavutettavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

Valmistustaparajoituksen suhde EU-lainsäädäntöön

Kaikissa sosiaali- ja terveysvaliokunnan saamissa lausunnoissa, joissa arvioitiin esityksen suhdetta EU-lainsäädäntöön, katsottiin että, kun ehdotettua muutosta arvioidaan komissionkin kannan mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 34 artiklan valossa, voidaan sen hallituksen esityksessä kuvattujen perustelujen mukaan arvioida olevan ongelmallinen. Myös komission ilmoituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön lausunnon perusteella ehdotuksen suhdetta EU-oikeuteen on arvioitava SEUT 34 artiklan kannalta. Komissio on esitystä koskevassa ilmoituksessa tarkastellut hallituksen esitysluonnosta, eikä se ole arvioinut eduskunnalle annettua hallituksen esitystä.

Asiantuntijalausunnoissa esitettyjen näkemysten mukaan hallituksen esityksessä ei ole kyetty kuvaamaan valmistustaparajoitukselle SEUT 36 artiklassa tarkoitettujen rajoituksen oikeutusperusteiden olemassaoloa riittävällä tavalla. Esitystä on tämän vuoksi pidetty asiantuntijalausunnoissa erityisen ongelmallisena komission kannoissa ja talousvaliokunnan lausunnossa ilmenevistä syistä. Toisaalta yhdessä valiokunnalle toimitetussa asiantuntijalausunnossa katsottiin, että komission kannasta huolimatta esitystä tulisi arvioida SEUT 37 artiklan nojalla, sillä asiantuntijan mukaan esitykseen liittyvä valmistustaparajoitus koskee monopolin olemassaoloa. Näin arvioituna annetulle sääntelylle ei olisi EU-oikeudellisia esteitä.

Joissakin lausunnoissa katsottiin, että ehdotetussa alkoholilain muutoksessa on kyse merkittävästä jakelukanavan laajennuksesta eikä esitys sen vuoksi ole kilpailuneutraali. Lausunnoissa todettiin myös, että hallituksen esityksessä ei ole kuvattu valmistustaparajoituksen oikeasuhtaisuutta riittävällä tavalla.

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

Hallituksen esityksessä on pyritty kuvaamaan valmistustaparajoitusta EU-oikeuden suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta tuomalla esiin, että valmistustaparajoituksella pyritään suojaamaan nuoria, erityisesti tyttöjä, alkoholin haitallisilta terveysvaikutuksilta.

Sosiaali- ja terveysministeriön valiokunnalle toimittamassa selvityksessä viitataan komission laatimaan SEUT-sopimuksen 34 ja 35 artiklan soveltamisoppaaseen, jonka mukaan 34 artiklan soveltamisala rajoittuu jäsenvaltioiden välisen kaupan esteisiin. Sen vuoksi jonkin tapauksen arvioiminen tämän määräyksen nojalla edellyttää rajat ylittävää ulottuvuutta eivätkä puhtaasti kansalliset toimenpiteet, jotka vaikuttavat vain kotimaisiin tavaroihin, kuulu SEUT-sopimuksen 34—36 artiklan soveltamisalaan. Jotta toimenpide täyttäisi rajat ylittävyyttä koskevan vaatimuksen, riittää, että se voi joko välillisesti tai mahdollisesti haitata EU:n sisäistä kauppaa.

Ministeriön mukaan perussopimuksen määräyksissä vaadittu rajat ylittävä ulottuvuus ei periaatteessa estä jäsenvaltioita kohtelemasta kotimaisia tuotteitaan epäedullisemmin kuin tuontituotteita ("käänteinen syrjintä"). Hallituksen esityksen mukaan Alkon tislatusa alkoholista valmistettujen juomasekoitusten valikoima sisältää pääosin kotimaisia tuotteita (arviolta jopa 90 %), eikä ehdotetun sääntelyn voida ministeriön lausunnon mukaan näin ollen katsoa rajoittavan jäsenvaltioiden välistä tavaroiden ja tuotteiden tuontia ja vientiä suosimalla kotimaisia toimijoita muiden jäsenvaltioiden toimijoiden kustannuksella. Ministeriön lausunnon mukaan ehdotettu valmistustaparajoitus voisi toteutuessaan suosia osin muiden jäsenvaltioiden toimijoita tiettyjen kotimaisten toimijoiden kustannuksella.

Ehdotettu valmistustaparajoitus ei sinänsä aseta eri jäsenvaltioiden toimijoita keskenään erilaiseen asemaan, koska sekä kotimaisia että muiden jäsenvaltioiden toimijoita kohdellaan samalla tavalla. Hallituksen esityksen mukaan Alkon valikoimassa 5,6—8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut juomat ovat suurelta osin ulkomaisia tuotteita, kun taas saman vahvuiset tislatusa alkoholista valmistetut juomasekoitukset ovat pääosin kotimaisia tuotteita.

Alan toimijat ovat asiantuntijakuulemisissa katsoneet, että ehdotettu muutos asettaisi eri tavalla alkoholijuomia valmistavat toimijat keskenään erilaiseen asemaan, ja ehdotettua muutosta voidaan heiltä saadun selvityksen mukaan pitää syrjivänä, ellei toimenpide ole riittävällä tavalla perusteltavissa yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, ellei se ole soveltuva ja tehokas tässä tarkoituksessa ja ellei toimenpidettä voitaisi pitää oikeasuhtaisena.

Valmistustaparajoituksen taustalla vaikuttaa tavoite suojella nuoria, erityisesti tyttöjä, alkoholin käytön haitallisilta terveysvaikutuksilta. Suojelun tarve perustuu THL:n tekemään alkoholilain uudistuksen jälkiarvointiin, jossa kuvatus nuorten terveystapatutkimuksen (NTTT) mukaan vuosien 2017 ja 2019 välillä nuorten keskuudessa suosiotaan lisäsivät vain juomasekoitukset. Jälkiarviointin mukaan nuorten raitistumiskehitys voimistui alkoholilain muutosta edeltävällä kuuden vuoden ajanjaksolla (2011—2017), mutta kehitys pysähtyi vuosien 2017 ja 2019 välillä. Vuonna 2021 raittiiden nuorten osuus lisääntyi jälleen. Vastaavasti nuorten kerralla juomat alkoholimäärät lisääntyivät erityisesti tytöillä lakimuutoksen jälkeen. Tämä selittyy jälkiarviointin mukaan todennäköisesti sillä, että tytöillä juomasekoitusten kulutus lisääntyi.

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

WHO:n mukaan alkoholihaittojen vähentämiseen tehokkaimmat keinot ovat alkoholijuomien saatavuuden rajoittaminen, hintasääntely ja alkoholimainonnan rajoittaminen. Tältä osin esitykseen sisältyvää valmistustaparajoitusta voidaan sosiaali- ja terveysministeriön mukaan pitää yleisen edun näkökulmasta tarpeellisenä ja nuorten, erityisesti tyttöjen suojelemiseen myös soveltuvana, tehokkaana ja oikeasuhtaisena toimenpiteenä.

Asiantuntijalausunnoissa tuodaan esille riski siitä, ettei esitys olisi kaikilta osin EU-lainsäädännön mukainen. Kansallisen lainsäädännön tultua voimaan komissio voi puuttua jäsenvaltioiden lainsäädännön EU-oikeuden vastaisuuteen käynnistämällä rikkomusmenettelyn, joka viime kädessä ratkaistaan EU-tuomioistuimessa. Esitystä koskevassa EU:n komission ilmoituksessa esitetyt näkökohdat on pyritty huomioimaan valmistelussa, ja esitystä on täydennetty komission ilmoituksen perusteella. EU-asiantuntijoiden lausuntojen perusteella ei kuitenkaan voida täysin poissulkea mahdollisuutta, että tällainen rikkomusasia esitykseen sisältyvän valmistustaparajoituksen vuoksi käynnistettäisiin, mikäli komissio ei katsoisi esitykseen tehtyjä täydennyksiä riittäviksi.

Asia voi tulla EU-tuomioistuimen käsiteltäväksi myös siten, että kansallisessa tuomioistuimessa tai viranomaisessa käsiteltävän asian vuoksi EU-tuomioistuimelta pyydetään ennakkoratkaisua unionin oikeuden tulkinnasta. Jos unionin tuomioistuin toteaa jäsenvaltion rikkoneen velvoitteitaan, jäsenvaltion tulee toteuttaa tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tämän velvoitteen rikkomisesta voi seurata hyvitysmaksuja (vähintään 1,2 miljoonaa euroa) tai uhkasakkoja, joiden määrää on vaikea arvioida. Jos jäsenvaltio rikkoo unionin oikeutta riittävän vakavalla tavalla ja tästä seuraa vahinkoa, jäsenvaltio voi myös joutua vahingonkorvausvastuuseen kansallisessa tuomioistuimessa.

Talousvaliokunta toteaa lausunnossaan, että valmistustaparajoitusta voidaan pitää ongelmallisenä EU:n kilpailu- ja sisämarkkinaoikeuden näkökulmasta. Talousvaliokunta pitää asiantuntijakuulemisten perusteella todennäköisenä, että asia tulee myöhemmin arvioitavaksi Euroopan unionin tuomioistuimessa. Talousvaliokunta näkee ilmeisenä riskinä, että nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus katsotaan EU-oikeuden vastaiseksi.

Vaikka sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää valmistustaparajoitetta alkoholin saatavuuden rajaamisen kannalta perusteltuna, valiokunta katsoo, että esityksen hyväksymiseen hallituksen esittämissä muodossa liittyy riski siitä, että ehdotettu laki myöhemmin todetaan EU-oikeuden vastaiseksi, mikä voi johtaa tilanteeseen, jossa vähittäismyyntiin vapautuu aiottua enemmän alkoholi-juomia. Ottaen lisäksi huomioon perustuslakivaliokunnan edellä todettu kanta siitä, etteivät valmistustaparajoitukselle esitetyt perustelut ole kaikilta osin vakuuttavia, sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää myös EU-oikeuden tulkintaan liittyvän epävarmuuden vuoksi perusteltuna lakiehdotuksen hylkäämistä.

Hallitusohjelmaan liittyvien alkoholilainsäädännön muutosten käsittely yhtenä kokonaisuutena

Valiokunta pitää huolestuttavana ehdotetun muutoksen ja muiden hallitusohjelmaan kirjattujen alkoholilain muutosten yhteisvaikutuksia, jotka voivat olla mittavia sekä kansanterveyden että Alkon monopoliaseman kannalta. Useissa asiantuntijalausunnoissa tuotiin esille, että esityksen

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

vaikutuksia tulisi arvioida yhdessä muiden hallitusohjelmaan sisältyvien alkoholilainsäädännön muutostavoitteiden kanssa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että alkoholilainsäädännön muutosten valmistelussa arvioidaan huolellisesti muutosten vaikutuksia myös suhteessa jo toteutettuihin alkoholilainsäädännön muutoksiin.

Alkoholimonopoli

Suomessa alkoholimonopolin piiriin on rajattu Ruotsiin (3,5 %), Norjaan (4,75 %) ja Islantiin (2,25 %) verrattuna jo nyt pienin osuus. Suomessa myös käytetään alkoholia eniten henkeä kohden yksinoikeusjärjestelmän omaavista Pohjoismaista. Nyt lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan yleisen vähittäismyynnin prosenttirajan siirtämistä yhä kauemmas Pohjoismaiden enemmistön linjasta. Tanskassa ei ole alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmää, ja siellä on OECD:n mukaan humalajuominen yleisintä maailmassa. Alaikäisten osalta 15-vuotiaat tanskalaiset juovat eniten koko Euroopassa, ja alkoholin kokonaiskulutus on Tanskassa Pohjoismaiden suurinta. Valiokunta toteaa, että valtion ohjaama alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmä on sekä kansainvälisen tutkimustiedon että Maailman terveysjärjestön WHO:n mukaan tehokas keino ehkäistä ja vähentää alkoholin kulutusta ja haittoja.

Valiokunta pitää huolestuttavana sekä tämän lakiehdotuksen että hallituksen suunnittelemien alkoholilainsäädännön tulevien muutosten vaikutusta Suomen alkoholimonopolin EU-oikeudellisesti hyväksyttävien kansanterveydellisten perusteiden arviointiin. Valiokunta katsoo, että jo nyt käsiteltävä hallituksen esitys voi heikentää alkoholimonopolille esitettyjen kansanterveydellisten perustelujen vakuuttavuutta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hylkää hallituksen esitykseen HE 7/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

Helsingissä 17.5.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Li Andersson vas
jäsen Kim Berg sd
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ville Merinen sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Pia Sillanpää ps
jäsen Oskari Valtola kok
jäsen Henrik Wickström r
varajäsen Milla Lahdenperä kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp
Vastalause kok, ps, r

Vastalause

Perustelut

Hallituksen esityksen tavoitteena on uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Esityksessä ehdotetaan, että alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutettaisiin sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat.

Perusteluiden osalta vastalauseen allekirjoittajat viittaavat hallituksen esityksessä esitettyihin perusteluihin. Hallituksen esityksen mukaisesti välittömien vaikutusten arvioidaan olevan vähäisiä, alkoholin tilastoitu kokonaiskulutus voisi nousta lakiesityksen seurauksena arviolta noin 0,5—1 prosenttia, mutta arvioihin liittyy merkittävää epävarmuutta. Kuvaavaa on, että alkoholin kokonaiskulutus on jatkanut laskuaan vuonna 2018 toteutetun alkoholilain kokonaisuudistuksen jälkeen. Alkoholilain uudistuksella ei ollut aiemmista trendeistä ja satunnaisvaihtelusta erottuvia vaikutuksia aikuisväestön riskikulutukseen tai humalajuomiseen. Alkoholin kokonaiskulutus lisääntyi marginaalisesti (0,1 litralla) vuonna 2018 ollen 10,1 litraa. Tämän jälkeen kokonaiskulutus väheni jälleen 2,9 prosenttia vuonna 2019, 5,2 prosenttia vuonna 2020 ja 3,0 prosenttia vuonna 2021, jolloin se oli 9,0 litraa sataprosenttista alkoholia. Edellisen kerran alkoholin kokonaiskulutus on ollut yhtä alhaisella tasolla 1980-luvun alussa. Alkoholin kokonaiskulutuksen laskiessa Suomen sijoitus 31 maan eurooppalaisessa vertailussa siirtyi vuoden 2011 sijalta 14 sijalle 24 vuonna 2019, eli vuonna 2019 Suomessa kulutettiin alkoholia vähemmän kuin Euroopassa keskimäärin. Tämä antaa mahdollisuuden alkoholipolitiikan vastuullisen uudistamisen jatkamiseen.

Esityksen myötä alkoholin saatavuus paranee hieman, mutta tätä kompensoidaan vastuullisilla alkoholiveron kiristyksillä, joista on sovittu hallitusohjelmassa ja toimeenpantu vuoden 2024 alussa. Kevään 2024 kehysriihessä alkoholin verotusta päätettiin edelleen kiristää. Alkoholin verotuksen kiristymisen odotetaan hillitsevän erityisesti nuorilla vahvojen alkoholituotteiden kulutusta valmistustapajoitteen lisäksi. Viime alkoholilain uudistusta seuranneet kulutusmuutokset olivat THL:n ”Vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain jälkiarviointi” -raportissa (7/2022) esittämän S-ryhmän asiakasomistaja-aineistoon perustuvan analyysin perusteella yhteydessä tulotason mutta eivät koulutustason. Juomasekoitusten ja vahvan oluen ostot lisääntyivät eniten korkeampiin tuloluokkiin kuuluvilla. Pienempituloisilla ja nuorilla juomasekoitusten ja vahvan oluen korkea hinta mahdollisesti hillitsi ruokakauppojen uusien tuotteiden ostoja. Nyt vapautettaviksi esitetyistä tuotteista muut kuin oluet ovat korkeamman verotuksen piirissä, mikä tekee niistä nykyisiä tuotteita kalliimpia ja siten vähentää niiden houkuttelevuutta. Viitatussa THL:n raportissa todetaan lisäksi, että edellisen alkoholilain uudistuksen vaikutukset jäivät ennustettua pienemmiksi. Vastalauseen allekirjoittavat huomauttavat, että paikoin esiintyneet vertaukset esimerkiksi Tanskaan ontuvat, sillä niissä ei ole huomioitu Tanskan juomakulttuuria, matalaa alkoholin ostoikärajaa sekä muista Pohjoismaista poikkeavaa alkoholiverotuksen rakennetta ja tasoa.

Alkoholin vähittäismyyntin (mm. Alko ja päivittäistavarakaupat) osuus on noin 75 prosenttia alkoholin kokonaiskulutuksesta. Esitys lisää jonkin verran markkinoiden kilpailua, sillä se mahdol-

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp
Vastalause kok, ps, r

listaa nykyisin Alkon 373 myymälässä myytävien 5,6—8,0 -prosenttisten käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien vähittäismyynnin luvanhaltijoille, joita on yhteensä noin 6 300. Tämän vahvuisilla oluilla, siidereillä ja viineillä on kuitenkin todennäköisesti vain rajallisesti tarjontaa ja kysyntää markkinoilla. Tällä hetkellä Alkon valikoimissa on noin 80 erilaista viiniä, noin 400 olutta ja noin 30 siideriä, jotka on valmistettu käymisteitse ja jotka ovat vahvuudeltaan 5,6—8,0 tilavuusprosenttia. Kaikkiaan Alkon myyntivalikoimissa on yli 11 000 tuotetta. Alkon liikevaihto vuonna 2022 oli noin 1,2 miljardia euroa, ja mainitut alkoholijuomat muodostavat siitä nykyisin vain noin kolme prosenttia.

Lakiesityksen kohteena olevan vähittäismyynnin arvo on nykyisin joitakin kymmeniä miljoonia. Päivittäistavarakaupan kokonaismyyntiin uudistus ei vaikuttaisi merkittävästi, mutta uudistuksen voidaan nähdä olevan päivittäistavarakaupan näkökulmasta positiivinen. Erityisesti haja-asutusalueilla toimivissa pienissä kaupoissa alkoholijuomien osuus elintarvikemyynnistä on suurempi. Näiden kauppojen elinvoimaisuuteen uudistuksella voidaan arvioida olevan positiivisia vaikutuksia. Lisäksi aiempaa suurempi 5,6—8,0 prosenttisten käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien kotimainen markkina voi houkutella alalle joitain uusia kotimaisia ja ulkomaisia toimijoita ja näin lisätä kilpailua. Tilavuusprosenttirajan nosto käymisteitse valmistetuissa juomissa laajentaisi päivittäistavarakaupan valikoimaa ja siten mahdollistaisi kuluttajille nykyistä paremmat valinnanmahdollisuudet.

Vähittäiskaupan tietyn vahvuisiin tuotteisiin palautettava valmistustaparajoite on saanut osakseen kritiikkiä eduskuntakäsittelyn aikana. Vastalauseen allekirjoittaneet huomauttavat, että vastalauseessa esitetty sääntelyratkaisu ei ole vieras Suomen EU-jäsenyyden tai nykyisen perustuslain voimassa ollessa, sillä vastaavanlainen valmistustaparajoite oli vähittäiskaupassa voimassa 4,7-tilavuusprosenttisten tuotteiden osalta vuoden 1994 alkoholilain (1143/1994) voimassa ollessa 1995—2018. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan, jos komissio katsoo, että Suomi rikkoo jäsenyysohjeita, se voi käynnistää rikkomusmenettelyn ja saattaa asian EU-tuomioistuimen käsiteltäväksi. Menettelyjen kesto mitataan vuosissa, mutta ne useimmiten päättyvät ratkaisuun, jossa jäsenmaa toteuttaa toimenpiteitä, minkä johdosta komissio lopettaa rikkomusmenettelyn. Jäsenmaat eivät myöskään häviä kaikkia tuomioistuimeen päätyviä rikkomusmenettelyjä. Jäsenvaltio voi esittää riittävää näyttöä lähtökohtaisesti sille laajan harkintavallan antavassa terveyden suojelua koskevassa kysymyksessä. Jos unionin tuomioistuin toteaa jäsenvaltion rikkoneen velvoitteitaan, jäsenvaltion tulee toteuttaa tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tämän velvoitteen rikkomisesta voi puolestaan seurata hyvitysmaksuja tai uhkasakkoja.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että lakiehdotuksen arvioinnin kannalta on keskeistä, ettei kyse ole uudesta elinkeinon harjoittamiseen liittyvästä rajoituksesta, vaan siitä, että osa tällä hetkellä alkoholiyhtiön yksinoikeuteen kuuluvista tuotteista siirrettäisiin vähittäismyynnin luvanvaraisuuden piiriin. Näin ollen ehdotuksella tosiasiallisesti vähennetään alkoholielinkeinon liittyvää perustuslain 18 §:n 1 momenttiin puuttuvaa rajoitussääntelyä.

Oikeusministeriö on omassa lausunnossaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle huomauttanut lakiteknisenä seikkana, että lakiehdotuksen 17 §:n 1 momentin johdantokappaleesta puuttui 5,5 tilavuusprosenttia sisältävän alkoholijuoman osalta viittaus etyylialkoholiin. Kyseistä kohtaa on tarkistettu vastalauseen muutosehdotuksessa suhteessa hallituksen esitykseen.

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp
Vastalause kok, ps, r

Uudistuksen tarkoituksena on edistää muuttuvia kulutustottumuksia sekä vapauttaa markkinoita. Vähättelemättä alkoholin aiheuttamia haittoja on tässä alkoholilain uudistuksessa huomioitava esitetyn muutoksen maltillisuus, noin 3 prosenttia kaikesta Alkossa myytävästä alkoholista. Sipilän kauden alkoholiuudistus ei merkittäväällä tavalla muuttanut alkoholin kokonaiskulutuksen laskevaa trendiä. Monet silloin esitetyt varoitukset eivät ole käyneet toteen. On perusteltua jatkaa suomalaisen alkoholipolitiikan asteittaista vapauttamista, joka on jatkunut 1990-luvulta lähtien. Haittojen rajaamiseksi laadittu tarpeellinen sääntely on mitoitettava oikealla tavalla, jotta tavoitetta voidaan toteuttaa, kuitenkin liikaa vahingoittamatta alan toimijoiden edellytyksiä kehittää toimintaa kotimaassa, työllistää ihmisiä ja kasvattaa verokertymää. Maltillisella tilavuusprosenttirajan nostolla on positiivisia talous- ja työllisyysvaikutuksia erityisesti panimotuotteiden valmistajille ja päivittäistavarakaupalle.

Hallitus suhtautuu vastuullisesti alkoholin terveys- ja hyvinvointihaittoihin sekä kansanterveysjärjestöjen huoliin. Lakiehdotuksen vaikutuksia on tärkeä seurata, minkä takia vastalauseeseen on liitetty lausumaehdotus. Hallitus on sitoutunut päihde- ja riippuvuusongelmien vähentämiseen. Mielenterveys- ja päihdeongelmien ehkäisy ja hyvä hoito ovat tärkeitä sekä kansanterveyden että kansantalouden näkökulmasta. Hallitusohjelman mukaisesti mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan. Hallitus kiinnittää erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. Näitä toimia on syytä jatkaa osana terveiden kulutustottumusten ja kestäväen juomakulttuurin kehittymisen tukemista.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Vastalauseen muutosehdotus) ja

että hyväksytään yksi lausuma. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Vastalauseen muutosehdotus

Laki

alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan alkoholilain (1102/2017) 17 §:n 1 momentti ja 26 §:n 2 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp
Vastalause kok, ps, r

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia **etyylialkoholia** sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:

(1—4 kohta kuten HE)

26 §

Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen

(Kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös tämän lain voimaan tullessa voimassa oleviin vähittäismyyntilupiin.

Vastalauseen lausumaehdotukset

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa alkoholilain muutoksista aiheutuvia vaikutuksia erityisesti perheisiin ja lapsiin sekä alkoholikuolleisuuteen ja ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen sosiaali- ja terveystalouden sekä veropolitiikan keinoin.

Helsingissä 17.5.2024

Mia Laiho kok
Oskari Valtola kok
Terhi Koulumies kok
Milla Lahdenperä kok
Minna Reijonen ps
Anne Rintamäki ps
Pia Sillanpää ps
Henrik Wickström r